

Ірина Соколова,

мол. наук. співроб. відділу політологічного аналізу СІАЗ
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ ЯК СЕГМЕНТА УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

У статті розглянуто розвиток регіональних ЗМІ як сегмента українського інформаційного середовища, використання цього ресурсу в роботі бібліотек. Особливу увагу приділено новим формам роботи з електронними періодичними виданнями.

Ключові слова: регіональні ЗМІ, інтернет-ЗМІ, електронна періодика, рекомендаційна бібліографія, бібліотечне обслуговування.

Інформаційне середовище є відображенням зовнішнього світу та служить джерелом інформації і знань для людини, невід'ємною умовою існування людського суспільства. Держава вибудовує свій єдиний національний інформаційний простір, який не тільки відображає всі процеси її життєдіяльності, але й виступає засобом управління та впливу на суспільство. При цьому пріоритетними є питання інформаційної політики та вироблення власної моделі відносин, контролю й ступеню сприяння розвитку суспільних інформаційних інститутів, які працюють над створенням, поширенням і зберіганням інформації. Законом України «Про Національну програму інформатизації» визначено комплекс програм і завдань щодо пріоритетних напрямів реалізації державної політики в цій сфері, велика увага приділяється впровадженню новітніх інформаційних, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій.

В Україні, як і в усьому світі, інформаційний простір значно розширився і набув нових властивостей після того, як лівова частка інформаційних потоків перемістилася в Інтернет. Комп'ютерні технології створили умови для появи поряд із друкованими виданнями додаткової площини функціонування інформаційних масивів у мережі і викликали до життя велику кількість нових електронних форм текстової інформації: електронні ЗМІ та книги, електронні архіви, сайти владних структур, установ і підприємств тощо. Поява нових технологій відбилася на всіх процесах створення, оформлення та передачі інформації. Ознакою і перевагою електронного середовища стали: стрімке прискорення руху

інформаційних потоків, подолання географічної обмеженості, наявність нових сервісів, полегшення доступу до інформації для користувача та здешевлення підготовки книжкових і періодичних видань.

Ці процеси мали безпосередній вплив на розвиток і функціонування ЗМІ. Із середини 90-х років відбувся розподіл монолітного друкованого масиву ЗМІ на електронний та паперовий сегменти, змінилися підходи до питання власності на ЗМІ, видовий і кількісний склад масиву видань. Електронні ЗМІ набули нових властивостей, яких була позбавлена друкована періодика. При підготовці інформаційних матеріалів інтернет-ЗМІ дедалі частіше буває задіяний мультимедіа-ресурс, відбувається доповнення публікації аудіо- або відеоматеріалами. Більш швидкими темпами електронні технології використовувалися в індустрії створення центральних періодичних видань, але за нинішніх умов і регіональна українська періодика становить досить потужний ресурс у електронному інформаційному просторі.

Регіональна періодична преса, яка набула нових рис і нового вигляду, представлена як друкованими газетами та журналами, так і електронними версіями цих видань, а також сайтами, які не мають друкованого аналога.

Нові умови циркулювання інформаційних потоків виводять на інший рівень роботу бібліотеки як інституту, на який покладено суспільну функцію акумулювання, зберігання й надання читачеві інформаційних джерел. На сьогодні бібліотека, крім традиційних форм роботи з друкованими виданнями, активно працює в електронному інформаційному просторі, розширює межі охоплення джерел, здійснює через мережу роботу з читачем. Очевидно, що такі форми роботи можливі лише на базі комп'ютеризованих бібліотек, які становлять у цілому незначну частину від загальної кількості. Так, на кінець 2013 р. комп'ютерами було обладнано близько 2 тис. публічних бібліотек, що становить дев'яту частину в бібліотечній мережі [1]. Згідно з результатами загальнодержавного дослідження «Вивчення стану забезпечення міського населення України публічними бібліотеками» (2013–2014 рр.), яке було проведене Національною парламентською бібліотекою України, до Інтернет підключено 54,7 % (1,92 тис.) міських публічних бібліотек [2]. Зауважимо, що сільські бібліотеки значно поступаються міським у технічному оснащенні.

Вихід бібліотеки в Інтернет зробив можливою роботу бібліотекаря з великою кількістю електронних джерел і, зокрема, із сучасною періодикою в усій її багатоманітності. При цьому не втрачає ваги важливість роботи бібліотекаря з виданнями, які присвячені суспільному розвитку та історії свого регіону. «Ніхто і ніде у світі не зможе краще нас висвітлити

та акумулювати інформацію про книги, друковані твори, історичні та сучасні особистості, які мають відношення до території, де ми знаходимось», – стверджує О. Волохін, який працює над створенням електронного зібрання Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського [3]. Продовжуючи цю думку, додамо, що бібліотека найкраще володіє інформацією про періодичні й продовжувані видання свого регіону або місцевості, працює з цими виданнями, створює інформаційні бази даних краєзнавчого характеру, картотеки статей, надає довідки читачам, здійснює функцію рекомендаційної бібліографії.

У цьому дослідженні було поставлено за мету виявити тенденції, що відбуваються в інформаційному сегменті української регіональної періодики, розглянути використання регіональних ЗМІ в роботі бібліотек, звернувши увагу на нові форми бібліотечного обслуговування та інформування в умовах сьогодення. У зв'язку з цим було поставлено завдання розглянути, як робота з електронними періодичними виданнями розкривається на сайтах бібліотечних закладів.

Робота бібліотек з періодикою і функціонування регіональних ЗМІ є предметом уваги багатьох дослідників. Окремі проблеми комплектування фондів публічних бібліотек регіональною пресою та обслуговування читачів періодичними виданнями розглядаються в публікаціях О. Мастіпан, Т. Вилегжаніної, Т. Богущ та ін. Інформація про роботу з періодикою міститься на сайтах бібліотек. Використання регіонального інтернет-ресурсу в роботі інформаційних служб бібліотек і особливості регіональних ЗМІ розглядають у своїх публікаціях Н. Вітушко, О. Коночкіна, І. Терещенко, Г. Покровська. Ґрунтовний аналіз становлення, розвитку й функціонування в Україні електронних текстових засобів масової інформації міститься в монографії дослідниці М. Чабаненко. Функціонування та стан сучасної регіональної преси вивчаються в публікаціях О. Чекмишева, М. Карася, Н. Романович, А. Левченко, О. Довженко. Також матеріал для аналізу містять статистичні збірники, результати соціологічних досліджень, моніторингу регіональної преси та роботи бібліотек.

Періодичні видання становлять найбільш мобільну та оновлювану частину бібліотечного фонду, звертаючись до якої читач дізнається про останні події, що відбуваються в суспільстві. «Газети постійно відбирають соціально значущу для сучасників інформацію, щодня оприлюднюють відомості про найважливіші події, явища, політичні процеси сучасної історії. Повідомлення газет є безпосереднім синхронним відображенням

дійсності... Очевидно, функція, яку газетна періодика виконує в історичній діяльності, визначає її можливість як історичного джерела: через відображення окремих рис і властивостей об'єктів дійсності давати уявлення про них у цілому», – зазначає історик, дослідник українського пресознавства Г. Рудий [4].

Регіональна періодика становить досить істотний масив друкованої продукції і займає своє достойне місце за тією роллю, яка їй відведена в суспільстві. Виступаючи як підсистема ЗМІ держави, регіональна преса має свою сферу розповсюдження, обслуговує інформаційні потреби тієї читацької аудиторії, яка проживає, переважно, у регіонах. У регіональних виданнях основна увага приділяється місцевим проблемам, при висвітленні загальнонаціональних подій інформація пропускається через призму регіональних інтересів. Регіональну інформацію можна представити «як сукупність локальної, що володіє актуальністю в конкретному соціальному просторі і середовищі інформації, що циркулює в межах одного регіонального ринку» [5]. Регіональні ЗМІ є важливим інструментом формування й підтримання локальної ідентичності, належності до даної місцевості. Преса здійснює свій вплив на формування громадської думки і може відігравати як позитивну, так і негативну роль, адже через публікації журналісти мають змогу сприяти створенню системи ефективних відносин у суспільстві, пропагуючи терпимість, толерантність, взаємоповагу, підтримувати соціальну рівновагу, або, навпаки, підсилювати соціальну напруженість у регіоні через формування почуття неприязні і, навіть, ненависті до різних соціальних груп та інститутів, роздмухування міжетнічних і міжконфесійних конфліктів.

Через регіональні ЗМІ політики, ключові особи регіону звертаються до громадян. Порядок звернення до громадян посадовців і провідних фахівців органів управління та висвітлення інформації про державну політику та її особливості на місцевому рівні засобами регіональних ЗМІ обґрунтовано та закріплено Законом України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації». «Діяльність місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування висвітлюється в друкованих засобах масової інформації регіональної та місцевої сфери розповсюдження на умовах, визначених у договорах між цими органами і редакціями зазначених друкованих засобів масової інформації», зазначається в законі [6].

Українська періодика становить доволі потужний інформаційний масив. Згідно з даними, які наводить Книжкова палата України, у 2013 р.

в Україні друком вийшло 2,3 тис. газет та 2,4 тис. журналів. Аналіз динаміки кількісних коливань друкованих ЗМІ показує, що з 1991 р. їхня кількість значно збільшилась (див. таблицю). Значний сегмент у складі друкованих ЗМІ становлять регіональні видання, зокрема, станом на 2013 р., у загальному масиві газетних видань центральна періодика становила 10,5 % (324 назви), регіональні видання – 71,3 % (1595 назв) [7]. Проте загальний річний тираж центральних і регіональних газет майже однаковий: відповідно 1,62 млрд і 1,39 млрд пр. Отже, можна зробити висновок, що регіональна преса розрахована на менший попит та меншу читацьку аудиторію, ніж центральна, що й обумовлює значно менший наклад її видання.

Таблиця

Випуск періодичних видань у 1991–2013 рр.*

	1991	1995	2000	2010	2013
Газети**	1909	1923	2667	2347	2270
Журнали	161	324	757	1810	2415

* *Друк України (2013): стат. зб. – К., 2014. – С. 51, 143.*

** *До кількості назв газет включено додатки, які можуть розповсюджуватись як з основним виданням, так і без нього.*

Регіональна газетно-журнальна періодика дуже різноманітна, її можна типологізувати за рядом критеріїв, зокрема за ознакою власності (бюджетна, комерційна), цільовим призначенням (громадсько-політичні, партійні, виробничо-практичні, рекламно-інформаційні видання тощо), сферою розповсюдження та рівнем охоплення аудиторії (обласні, районні, міські, низові), читацькою адресою (для жінок, молоді, дітей тощо), мовною ознакою тощо.

Стосовно мовної ситуації в друкованих ЗМІ простежується тенденція до збільшення відсотка періодики, яка виходить українською мовою. Водночас, згідно з даними Книжкової палати, з року в рік збільшується кількість видань різними мовами. Відповідно до запитів читачів періодичні видання почали виходити німецькою, польською, румунською, кримсько-татарською та іншими мовами. Характерною відмінністю сучасної періодики України щодо початку 1990-х років є поява двомовних і багатомовних періодичних видань, які нині становлять значну частину її загального масиву. У цих виданнях поряд з українською матеріали

подаються англійською, російською, молдавською, польською, угорською, болгарською мовами тощо.

Соціологи компанії «ГФК Україна», які поставили на меті дослідження споживачьких симпатій на національному та регіональних ринках ЗМІ, стверджують, що регіональна преса не конкурує з центральною. «Якщо людина читає національну пресу, з великою ймовірністю вона читатиме також регіональні видання», – зазначається в дослідженні. На нашу думку, це пояснюється ще й тим, що ці типи видань виконують дещо різні функції в інформуванні населення, подають різну інформацію, займають різні ніші. Водночас читачі зазначають, що недостатня об'єктивність, достовірність та вичерпність інформації – найслабші характеристики ринку регіональних періодичних видань. Респонденти соціологічного дослідження як причину нечитання регіональної преси відмічають «брак цікавої інформації» [8].

Розглядаючи вади регіональної преси, фахівці відмічають ті складнощі, з якими стикаються журналісти й редакції регіональних ЗМІ. Скрутні умови, у які поставлені редакції, позначаються на недостатньому кадровому забезпеченні. Наслідком цього є те, що журналісти «розпиляються» і не мають змоги готувати ґрунтовні матеріали, досконально вивчивши проблематику. Іншими словами, «регіональна преса або сайт це абсолютно унікальна кухня, у якій зазвичай працює троє з реально необхідних 15 працівників», – розповідає журналістка А. Дзюбак, яка досліджувала питання якості регіональних ЗМІ. Редакціям регіональної періодики бракує якісних журналістів, вузькогалузевих фахівців, а це позначається на якості публікацій [9].

Скрута, у якій опинилася друкована періодика з поглибленням процесів економічної кризи в Україні, нагадала про дискусію, яка точиться щодо формату текстових ЗМІ майбутнього: про скорочення/знищення сегмента друкованих ЗМІ та переходу їх в електронний простір. На нашу думку, друкована періодика, у тому числі й регіональна, має своє майбутнє і свого читача, але на сьогодні редакції українських друкованих періодичних видань б'ють на сполох, зазначаючи, що значні фінансові труднощі значно ускладнили підготовку видань. Редактори газет Чернігівщини під час чергового засідання громадської організації «Асоціація регіональних ЗМІ», яке проходило в березні 2015 р., акцентують на тому, що «незначна (а інколи і повністю відсутня) бюджетна підтримка, скорочення доходів від реклами, стрімке зростання вартості паперу, поліграфії та послуг з розповсюдження газет ставлять місцеві видання під загрозу закриття». Знецінення гривні призвело до підвищення ціни паперу

в кілька разів, унаслідок чого його вартість стає практично недоступною для газет. Також журналісти заявляють, що негативний вплив на фінансову спроможність місцевих ЗМІ справляє застосування адмінресурсу, що проявляється в скороченні коштів місцевими органами влади на періодичну пресу для висвітлення їхньої діяльності, як це передбачено українським законодавством [10].

Економічні негаразди порівняно менше торкнулися роботи електронних періодичних видань, які набувають усе більшої популярності в українського читача. Ступінь комп'ютеризації українського суспільства свідчить про відкриття доступу більшій кількості українських громадян до електронного ресурсу, у тому числі й до електронних ЗМІ. За повідомленням прес-служби Інтернет-асоціації України з посиланням на дані соціологічного дослідження агентства InMind, на початку 2015 р. вдома доступ до Інтернету мали 57 % українців, а 21,1 млн осіб становили інтернет-користувачі, які виходять у мережі раз на місяць і частіше. Отже, дедалі більше наших співгромадян набувають навички роботи в електронному просторі, за допомогою якого спілкуються, отримують інформацію, навчаються, здійснюють бізнес-проекти, знайомляться з текстовими матеріалами тощо [11].

Дослідники говорять про надзвичайну рухливість електронного простору та значні складнощі у визначенні обсягів масиву електронних ЗМІ. При цьому спостерігається тенденція до загального збільшення електронних ЗМІ. Перевагою електронних ЗМІ є те, що значна кількість текстових джерел відкривається безкоштовно, є можливість отримувати оперативну інформацію в режимі онлайн. Значно менше зусиль витрачається на з'ясування питань, які виникають у процесі читання: використання гіперпосилань і можливостей пошукового апарату Інтернету дає змогу отримати додаткову інформацію, лишаючись на місці. Працюючи в мережі, користувачі мають змогу використовувати лінки, закладки, електронний зв'язок з редакцією, лишати коментарі після публікації тощо. Інтернет наблизив інформацію про розвиток регіонів до читача, подолавши географічну обмеженість розповсюдження друкованої регіональної преси, відкрив цей ресурс, раніше доступний тільки жителям певної місцевості, для широкого загалу.

Сучасний бібліотекар працює і надає допомогу читачеві в роботі як з друкованими, так і з електронними джерелами через сайт та безпосередньо в бібліотеці. У читачів користуються попитом друковані газети й журнали, які систематично мають надходити за підпискою до бібліотечного фонду. Водночас бібліотекарі констатують, що несприятлива

ситуація з фінансуванням бібліотек стає причиною великих складнощів у здійсненні річної підписки періодичних видань. Так, протягом 2014 р. повністю було відсутнє фінансування на поповнення бібліотечних фондів новими, запитуваними виданнями в усіх публічних бібліотеках Києва. Книжкові й періодичні видання, які надійшли минулого року до фондів київських бібліотек, – виключно «результат роботи по залученню додаткових джерел комплектування», а це 115 тис. пр. документів, з яких 16,2 тис. періодичних видань [12, с. 5].

Нові форми роботи в електронному середовищі охоплюють усі ланки бібліотечної діяльності. Це насамперед створення бібліотеками власних сайтів з метою інформування читача про свою установу, надання доступу до електронного каталогу бібліотеки та електронних колекцій літератури, розповідь про електронні виставки й бібліотечні заходи, зворотний зв'язок із читачем, нарешті, взаємодія з іншими закладами в системі бібліотечної мережі й методичний супровід.

Читач поступово привчається до того, що бібліотечний сайт – це додаткова можливість комунікації із закладом, зручний сервіс, який дає змогу отримати потрібну інформацію або долучитися до електронних колекцій літератури. У 2014 р. віртуальні відвідування сайтів публічних бібліотек м. Києва становили 1,3 млн, при цьому показник фізичних відвідувань становив 3,7 млн. Показник віртуальних візитів свідчить про те, що така форма комунікації впевнено стверджується в українському суспільстві, а сторінки бібліотечних сайтів користуються попитом в українського читача й стають частиною активно використовуваного інформаційного простору [12, с. 4].

Зауважимо, що з електронними джерелами читач також може ознайомитися, працюючи в інтернет-центрах, які відкриваються в бібліотеках. Велика кількість їх почала працювати завдяки Міжнародній програмі «Бібліоміст», яка здійснювалася в Україні з 2009 р. Інформація про роботу інтернет-центрів міститься на сайтах бібліотечних установ. Наприклад, Бережанська центральна районна бібліотека ім. Т. Шевченка Тернопільської області повідомляє про те, що в її інтернет-центрі для користувачів працює сім робочих комп'ютерів, доступ до Інтернету надається безкоштовно в порядку загальної черги, а кваліфіковані фахівці здійснюють консультації щодо основ роботи та особливостей пошуку інформації в мережі Інтернет [13].

Бібліотекарі розповідають про перший досвід роботи таких центрів, зазначаючи, що цей новий сервіс бібліотечного обслуговування значно розширив коло читачів. «Багато читачів вперше сіли за комп'ютер у нашому

Інтернет-центрі. Для таких користувачів обов'язково надаються консультації. І вони приходять до нас знову і знову», – повідомляється на сайті Королівської селищної бібліотеки-філії для дорослих Закарпатської області. Зазначається, що питання, з якими звертаються відвідувачі інтернет-центру, різноманітні: від типових, простих до найскладніших, серед них є і «перегляд політичних та економічних новин» – пошук інформації з електронних ЗМІ [14].

Працюючи з періодичними виданнями, бібліотекарі влаштовують виставки, у тому числі й електронні, складають рекомендаційні бібліографічні і вебліографічні списки джерел, здійснюють друковані та електронні добірки фактографічного матеріалу, створюють картотеки статей. Наприклад, на сайті Публічної бібліотека ім. Л. Українки м. Києва розміщено добірку фактографічної інформації про столицю «Київ на сторінках періодики». Тут подається інформація про Генеральний план розвитку міста, суспільно-політичне й культурне життя, міські цільові програми, статистичні дані тощо [15].

Прикладом електронного списку регіональної періодики може служити рубрика «Краєзнавчі видання» із сайту Вінницької обласної універсальної бібліотеки. Список містить шість журналів і 13 газет. Усі видання в списку мають вигляд гіпертексту й дають змогу перейти безпосередньо до видання [16]. Рекомендаційний список електронних ЗМІ пропонує читачам і Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека. На сайті розміщено список центральних і регіональних ЗМІ [17].

Пошук друкованих періодичних і книжкових джерел читач має можливість здійснювати через електронний каталог, до якого відкривається доступ через бібліотечні сайти. Водночас не поодинокі випадки, коли через сайт важко знайти рекомендаційні списки електронної періодики, у тому числі й регіональної. Кожен бібліотечний сайт – неповторний, укладачі створюють їх творчо, рубрики та підрубрики, які представляють подібний ресурс, на різних сайтах мають різну назву, але відсутність уніфікації ускладнює пошук необхідної інформації. На наш погляд, уніфікація базового рубрикатора бібліотечного сайту, простота назв, максимальна відповідність назви рубрики змісту розміщеного в ній матеріалу – шлях до поліпшення бібліотечного обслуговування та інформування населення. Поряд із цим навіть за наявності списків електронних ЗМІ на сайтах деяких бібліотек вони потребують доопрацювання, уточнень і перевірки, оскільки містять невідповідні до рубрики видання.

Значна праця вкладається співробітниками Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потошняка у створення

краєзнавчого бібліографічного покажчика на базі джерел періодичних видань. Інформація про публікації з регіональних ЗМІ становить переважну більшість матеріалів видання. Бібліографічний покажчик «Закарпаття на сторінках преси» виходить чотири рази на рік, усі випуски за період з 2003 р. доступні для читача на бібліотечному сайті [18].

Газети й журнали інформують населення про основні новини та події, які відбуваються, водночас моніторинг великого масиву ЗМІ дає змогу зібрати цінний матеріал, який може служити справі розкриття тенденцій або загальних процесів суспільно-політичного та економічного розвитку суспільства, здійснювати уточнення й деталізацію подій, розглядати процеси в динаміці, проаналізувати вплив публікацій ЗМІ на формування громадської думки, виявити різні підходи у висвітленні подій тощо. Проблему виявлення й наближення до користувача необхідної інформації з великих документальних масивів розв'язують інформаційно-аналітичні структури.

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського має великий досвід роботи з документальними масивами та щодо виконання тематичних інформаційних запитів. Фахівці СІАЗ готують огляди оперативної інформації про події в політичному, соціально-економічному, науковому житті. Основним джерелом проведення аналізу інформаційного пошуку служби є українські ЗМІ, у тому числі й регіональна періодика, яка більш детально й повно розкриває суспільні процеси, що відбуваються в регіонах. Починаючи з опрацювання інформації друкованих газет у середині 1990-х років, і в тому числі унікального за своєю повнотою на той час зібрання регіональної преси, яка надходила за підпискою до фонду бібліотеки, на сьогодні служба майже повністю здійснює підготовку своїх матеріалів, використовуючи електронний ресурс. Хронологія матеріалів, які обробляються при підготовці бюлетенів СІАЗ, переважно обмежується останніми подіями.

Фахівці служби створили список електронних джерел, який містить сайти, що подають загальну інформацію про події в країні, регіональні, зарубіжні сайти, що дає можливість ефективно й оперативно здійснювати пошук. Загалом наприкінці 2014 р. список сайтів, які було введено в робочі процеси СІАЗ, містив 862 позиції. Джерельна база, яка використовується при підготовці синтезованого інформаційного продукту СІАЗ, постійно оновлюється, перевіряється та розширюється. Щодо сегмента регіональних ЗМІ, які входять до джерельної бази СІАЗ, у 2011 р. моніторинг здійснювався на базі 307 регіональних веб-ресурсів, на кінець

2013 р. – 394, на кінець 2014 р. – 466. Регіональні веб-ресурси задіяні при підготовці багатьох тематичних бюлетенів, які готуються силами СІАЗ. Безпосередньо тематиці регіонального розвитку присвячене електронне щоденне видання «Регіони сьогодні», матеріали якого дають змогу дізнатися про політичну, економічну й соціальну ситуацію та основні події в усіх областях України. Інформаційно-аналітичні видання СІАЗ відкриті читачам на сайті НБУВ. Станом на середину травня 2015 р. бюлетень виставлявся на сайті лише чотири місяці, проте протягом місяця до електронного бюлетеня «Регіони сьогодні» вже зверталися в середньому близько 600 читачів. Така відвідуваність при відсутності штучної «розкрутки» популярності видання говорить про затребуваність ресурсу українським читачем.

Водночас забезпечення доступу до електронних джерел – лише одна ланка роботи бібліотек. У контексті розгляду питання забезпечення періодичною пресою виникає питання збереження електронної інформації, яка з Інтернету постійно видаляється, а також доступу до архівів випусків попередніх років, що відкриті для користування в Інтернеті з обмеженнями або закриті. Фахівці СІАЗ регулярно ведуть роботу зі створення такої бази даних матеріалів ЗМІ за тематикою випусків.

Отже, періодичні видання є важливою складовою інформаційного простору, основна функція яких полягає в інформуванні населення про найважливіші події, явища, політичні процеси сучасної історії. Розподіл періодики на друкований і електронний сегменти, поява нових технічних можливостей Інтернету, які використовуються також і бібліотечними установами, створює додаткові можливості, полегшує доступ до ЗМІ й наближує інформацію до читача.

Умовою повноцінного задоволення читацького попиту на друковані періодичні видання, у тому числі й регіональні, є здійснення необхідного фінансування бібліотечних установ та надання можливості проведення щорічної підписки в достатньому обсязі. Поява додаткового джерела інформації у вигляді Інтернету не знімає з бібліотеки сфери роботи з цим ресурсом і не зменшує її значення в суспільстві. Позитивний досвід останніх років та процес комп'ютеризації бібліотечної мережі – запорука більш успішної роботи. Бібліотека з появою електронного середовища опановує нові форми роботи, які мають на меті краще розкрити свій фонд і допомогти в пошуку інформації. Читачі в електронному просторі активніше використовують сервіс бібліотечного сайту, електронного каталогу, рекомендаційних електронних списків і електронних покажчиків літератури. На сайтах бібліотек має бути рубрика, яка направляє читача

до електронної періодики. Якісний рівень ресурсу, викладеного на бібліотечному сайті, – важливий критерій, який обумовлює відвідуваність і популярність сайту, тому, зокрема, дуже важливо відповідально ставитися до складання рекомендаційних веббібліографічних списків електронної періодики та інтернет-ЗМІ. Цілком очевидно, що читачі через Інтернет можуть самостійно здійснювати пошук інформації, але за бібліотекарем лишається важлива функція навігатора та консультанта як у бібліотечних фондах друкованих видань, так і в електронному просторі: у цифрових базах бібліотек, електронних бібліотеках, в Інтернеті.

Література

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (щодо підтримки інформатизації публічних бібліотек). 2.12.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49218. – Назва з екрана.
2. Соціологічні дослідження в бібліотеках: інформ.-аналіт. бюл. Вип. 44–45 / уклад. Т. Богуш ; М-во культури України, Нац. парлам. б-ка України. – Київ, 2014. – С. 13, 39.
3. *Волохін О.* Електронні ресурси сучасної регіональної бібліотеки / *О. Волохін* ; Кіровогр. ОУНБ ім. Д. І. Чижевського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kr.ua/conference/volokhin.html>. – Назва з екрана.
4. *Рудий Г.* Періодика України 1917–1940 рр. як історичне джерело / *Г. Рудий* // *Бібл. вісн.* – 2008. – № 1. – С. 30.
5. *Пургин Ю.* Функционирование медиахолдинга в условиях трансформации регионального информационного рынка [Электронный ресурс] / *Ю. Пургин.* – Режим доступа: <http://elar.ufrfu.ru/bitstream/10995/3771/2/urgu0892.s.pdf>. – Загл. с экрана.
6. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.1997 р. № 539/97-вр [Електронний ресурс] // *Відом. Верховної Ради.* – 1997. – № 49. – Ст. 299. – Режим доступу: <http://www.snrc.gov.ua/nuclear/uk/publish/1>. – Назва з екрана.
7. *Друк України (2013)* : стат. зб. – К., 2014. – С. 51, 143.
8. Регіональні ЗМІ в Україні: 2005–2007 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediabusiness.com.ua/content/view/11239/54/lang.ru>. – Назва з екрана.
9. *Дзюбак А.* Регіональні ЗМІ: як не продатися і не вмерти

з голоду? (інфографіка) [Електронний ресурс] / А. Дзюбак // Гречка : інформаційний портал Кіровоградщини. – 2014. – 28.05. – Режим доступу: <http://gre4ka.info/suspilstvo/10845-rehionalni-zmi-iak-ne-prodat-tsia-i-ne-vmerty-z-holodu-infohrafika>. – Назва з екрана.

10. Редактори газет Чернігівщини: преса поставлена на грань виживання [Електронний ресурс] // Сайт Асоціації регіональних засобів масової інформації. – 2015. – 10.03. . – Режим доступу: <http://arzmi.org/redaktor-y-hazet-chernihivschyny-presya-postavlena-na-hran-vyzhyvannya>. – Назва з екрана.

11. Дані досліджень інтернет-аудиторії України за I квартал 2015 р. [Електронний ресурс] // Сайт Інтернет Асоціації України. – Режим доступу: http://www.inau.org.ua/analytics_vuq.phtml. – Назва з екрана.

12. Про діяльність публічних бібліотек м. Києва за 2014 рік [Електронний ресурс] / уклад. О. Романюк, О. Рабій ; департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Публ. б-ка ім. Л. Українки м. Києва. – Київ, 2015. – 47 с. – Режим доступу: http://lukl.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=254:2012-01-25-09-45-39&catid=1:pagedir&Itemid=2. – Назва з екрана.

13. Інтернет-центр [Електронний ресурс] / Сайт Бережанської центральної районної б-ки ім. Т. Шевченка Тернопільської обл. – Режим доступу: <http://lib.ber.te.ua/leap/index.cgi?index=12>. – Назва з екрана.

14. Інтернет-центр [Електронний ресурс] / Сайт Королівської селищ. б-ки-філії для дорослих Закарпатської обл. – Режим доступу: http://korolevo.blogspot.com/p/blog-page_14.html. – Назва з екрана.

15. Київ на сторінках періодики [Електронний ресурс] // Сайт публічної б-ки ім. Л. Українки м. Києва. – Режим доступу: http://lukl.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=55:2012-01-30-11-03-43&catid=8:2012-01-29-14-01-16&Itemid=6. – Назва з екрана.

16. Краєзнавчі видання [Електронний ресурс] // Сайт Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Режим доступу: <http://www.library.vn.ua/links/cvidan.html>. – Назва з екрана.

17. Преса в Інтернет [Електронний ресурс] // Сайт Кіровоградської ОУНБ ім. Д. І. Чижевського. – Режим доступу: <http://library.kr.ua/libworld/gazet.html>. – Назва з екрана.

18. Закарпаття на сторінках преси [Електронний ресурс] // Сайт Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка. – Режим доступу: <http://ounb.uz.ua/zakpres>. – Назва з екрана.

References

1. Poyasnyuval'na zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennya zmin do Byudzhethnoho kodeksu Ukrainy» (shchodo pidtrymky informaty-zatsiyi publichnykh bibliotek). 2.12.2013. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49218 [in Ukrainian].
2. Bohush, T. (Ed.) (2014) Sotsiolohichni doslidzhennya v bibliotekakh: Issue 44–45. M-vo kul'tury Ukrainy, Nats. parlam. b-ka Ukrainy. – Kyiv, p.13, 39 [in Ukrainian].
3. Volokhin, O. Elektronni resursy suchasnoyi rehional'noyi biblioteky. Kirovohrads'ka OUNB im. D. I. Chyzhevs'koho. Retrieved from <http://library.kr.ua/conference/volokhin.html> [in Ukrainian].
4. Rudyy, H. (2008). Periodyka Ukrainy 1917–1940 rr. yak istorychne dzherelo. Biblioteknyy visnyk – Library Bulletin, 1, p. 30 [in Ukrainian].
5. Purgin, Ju. (2011). Funkcionirovanie mediaholdinga v uslovijah transformacii regional'nogo informacionnogo rynku. Retrieved from <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/3771/2/urgu0892.s.pdf> [in Russian].
6. Pro porjadok vysvitleniya diyal'nosti orhaniv derzhavnoyi vlady ta orhaniv mistsevoho samovryaduvannya v Ukraini zasobamy masovoyi informatsiyi: Zakon Ukrainy vid 23.09. 1997 № 539/97-vr. Vidomosti Verkhovnoyi Rady [Lists of Verkhovna Rada], 49, 299. Retrieved from http://www.snrc.gov.ua/nuclear/uk/publish/article/42978;jsessionid=7_B113_DFFC_EA202_D80515504_FDDCA27_D7?mustWords=%D1%94%D0%BA%D1%82%D0%B8&searchPublishing=1 [in Ukrainian].
7. Druk Ukrainy – 2013. (2014). Statystychnyy zbirnyk. Kyiv, p. 51, 143 [in Ukrainian].
8. Rehional'ni ZMI v Ukraini: 2005–2007 rr. (2008). Retrieved from <http://www.mediabusiness.com.ua/content/view/11239/54/lang,ru> [in Ukrainian].
9. Dzyubak, A. (2014). Rehional'ni ZMI: yak ne prodatsysia i ne vmerty zholodu?(infohrafika). Retrieved from <http://gre4ka.info/suspilstvo/10845-rehionalni-zmi-iak-ne-prodatsysia-i-ne-vmerty-z-holodu-infohrafika> [in Ukrainian].
10. Redaktory hazet Chernihivshchyny: presa postavlena na hran' vyzhvannya. (2015). Retrieved from <http://arzmi.org/redaktory-hazet-chernihivshchyny-presa-postavlena-na-hran-vyzhivannya> [in Ukrainian].
11. Dani doslidzen' internet-audytoriyi Ukrainy za I kvartal 2015 r. (2015). Retrieved from http://www.inau.org.ua/analytics_vuq.phtml [in Ukrainian].
12. Romanyuk, O., Rabyi, O. (Eds.) (2015). Pro diyal'nist' publichnykh bibliotek m. Kyyeva za 2014 rik., Publ. b-ka im. L. Ukrainky m. Kyyeva. – Kyiv, 47. Retrieved from http://luki.kiev.ua/index.php?option=com_

content&view=article&id=254:2012-01-25-09-4539&catid=1:pagedir&Itemid=2 [in Ukrainian].

13. Internet-tseentr. Sajt Berezhanskoji centraljnoji rajonnoji biblioteki im. T. Shevchenka Ternopiljskoji oblasti [T. Shevchenko Central District Library of Berezhany]. Retrieved from <http://lib.ber.te.ua/leap/index.cgi?index=12> [in Ukrainian].

14. Internet-tseentr.Sajt Korolivs'koji selyshchnoji biblioteki-filiy dlya doroslyh Zakarpatskoji oblasti [Korolivska selyschnyia Branch Library Adult]. Retrieved from http://korolevo.blogspot.com/p/blog-page_14.html [in Ukrainian].

15. Kyiv na storinkakh periodyky. Sajt publichoji biblioteki im. L. Ukrajinky m. Kyjeva [L. Ukrajinka Public Library of Kyiv]. Retrieved from http://lukl.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=55:2012-01-30-11-03-43&catid=8:2012-01-29-14-01-16&Itemid=6 [in Ukrainian].

16. Krayeznavchi vydannya. Sajt Vinnyts'koji oblasnoji universaljnoji naukoivoji biblioteki im. K. A. Timiryazyeva [K. A. Timiryazyev Regional Universal Scientific Library of Vinnytsa]. Retrieved from <http://www.library.vn.ua/links/cvidan.html> [in Ukrainian].

17. Presa v Internet. Sajt Kirovohrads'koji oblasnoji universaljnoji naukoivoji biblioteki im. D. I. Chyzhevs'koho [D. I. Chyzhevsky Regional Universal Scientific Library of Kirovohrad]. Retrieved from <http://library.kr.ua/libworld/gazet.html> [in Ukrainian].

18. Zakarpattya na storinkakh presy. Sajt Zakarpats'koji oblasnoji universaljnoji naukoivoji biblioteki im. F. Potushnyaka [F. Potushnyak Zakarpatska Regional Universal Scientific Library]. Retrieved from <http://ounb.uz.ua/zakpres> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.05.2015.

Yrina Sokolova

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Development of Regional Media as a Segment of the Ukrainian Information Space

The article explores issues of Ukrainian information space that rise due to the split of text mass media into printed and electronic segments. The emergence of e-periodicals has led to the development of new forms of library services and information using the library service sites and online centers that opened at libraries. The publication focuses on the work of libraries with regional media.

Libraries have the best information on periodicals in their region or locality. They work with these publications, create databases and paper files, provide references to the readers, fulfill the function of recommendation bibliography. The V. I. Vernadsky National Library of Ukraine service of information and analytical support of the authorities (SIAZ) has extensive experience in identification and serving relevant information from massive document repositories. The service produces numerous topical bulletins. One of them is daily «Regions today» that highlights key events and processes in all regions of Ukraine. It's readers have access to the bulletin via the website of National Library of Ukraine. The regional segment of electronic media that are included in the SIAZ primary sources database approaches 0.5 thousand sources. An analysis of the websites of public libraries has found that in order to improve library services and public awareness it is necessary to include recommendatory lists of regional media in library web sites. Unification and simplification of the rubricator layout of library sites should lead to optimization of the use of the resource.

Keywords: regional media, online media, electronic periodicals, reference bibliography, library services.

Ирина Соколова

Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

Развитие региональных СМИ как сегмента украинского информационного пространства

В статье поднимаются вопросы развития украинского информационного пространства в связи с разделением текстовых СМИ на печатный и электронный сегменты. Появление электронной периодики привело к развитию новых форм библиотечного обслуживания и информирования с использованием сервиса библиотечных сайтов и интернет-центров, которые открываются при библиотеках. В публикации сделан акцент на работе библиотек с региональными СМИ.

Библиотека лучше всего владеет информацией о периодических изданиях своего региона, работает с этими изданиями, создает информационные базы данных краеведческого характера, картотеки статей, предоставляет справки читателям, осуществляет функцию рекомендательной библиографии. Большой опыт работы по выявлению и приближению к пользователю необходимой информации из больших документальных массивов имеет Служба информационно-аналитического обеспечения органов власти Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского (СИАЗ). Служба готовит ряд тематических бюллетеней, в том числе и ежедневный тематический выпуск «Регионы сегодня», который освещает процессы и основные события, происходящие во всех областях Украины. Читатели имеют доступ к бюллетеню через сайт НБУВ, при этом сегмент

электронных региональных СМИ, которые входят в базу источников СИАЗ, приближается к 0,5 тыс. изданий. Анализ сайтов публичных библиотек выявил, что для улучшения библиотечного обслуживания и информирования населения необходимо размещение на сайтах библиотек рекомендательных вебблиографических списков региональных СМИ, также оптимизации пользования ресурсом могут способствовать простота и унификация базового макета рубрикатора библиотечных сайтов.

Ключевые слова: региональные СМИ, интернет-СМИ, электронная периодика, рекомендательная библиография, библиотечное обслуживание.